

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

DOM

2017-01-13

Meddelad i

Stockholm

Mål nr

T 13919-14

KÄRANDE OCH GENSVARANDE

Svenska Numismatiska föreningen, 802004-3355

Banérgatan 17

115 22 Stockholm

Ombud:

1. Advokaten Jörgen Berglund

Advokatfirman Berglund AB

Birger Jarlsgatan 55

111 45 Stockholm

2. Advokaten Anna Tarnovskaya

Magnusson Advokatbyrå

Box 7413

103 91 Stockholm

SVARANDE OCH GENKÄRANDE

Staten genom Statens historiska museer, 202100-4953

Box 5428

114 84 Stockholm

Ombud:

1. Advokaten Owe Hjelmqvist

Chambers, Almelöv & Hjelmqvist Advokatbyrå KB

Engelbrektsgatan 5

114 32 Stockholm

2. Advokaten Jonas Toll

7wise Advokatbyrå KB

Kungsgatan 56

111 22 Stockholm

DOMSLUT

1. Tingsrätten avvisar de av Svenska Numismatiska föreningen i andra hand framställda fastställelseyrkandena, att en stiftelse under bildande har bättre rätt än staten till de omtvistade föremålen respektive är berättigad till skadestånd från staten. Tingsrätten avslår statens härutöver framställda avvisningsyrkande.

Dok.Id 1670871

Postadress

Box 8307

104 20 Stockholm

Besöksadress

Scheelegatan 7

Telefon

08-561 652 10

E-post:

stockholms.tingsratt.avdelning2@dom.se

www.stockholmstingsratt.se

Telefax

08-561 650 02

Expeditionstid

måndag – fredag

08:00-16:00

2. Tingsrätten fastställer att staten genom fullbordade gåvor har bättre rätt än Svenska Numismatiska föreningen till föremålen i bilaga 1.

3. Tingsrätten fastställer att Svenska Numismatiska föreningen har bättre rätt än staten till föremålen i bilaga 2. Svenska Numismatiska föreningens käromål i övrigt avslås.

4. Svenska Numismatiska föreningen ska ersätta staten för dess rättegångskostnad med 1 884 000 kr, varav 1 800 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från denna dag till dess betalning sker.

BAKGRUND**Staten som part**

Svenska Numismatiska Föreningen (Föreningen) har väckt talan mot staten genom Statens historiska museer. Justitiekanslern har uppdragit åt Statens historiska museer att i målet företräda staten. För att förenkla den fortsatta framställningen används emellertid om inte annat anges eller annars framgår namnet Myntkabinettet även i de fall där staten eller den statliga myndighet under vilket Myntkabinettet sorterar, dvs. Statens historiska museum, avses.

Sven Svenssons testamente (Testamentet)

Numismatikern Sven Svensson hade någon vecka innan han avled år 1928 genom testamente förordnat om att hans samlingar av bl.a. mynt, medaljer, polletter, frimärken samt öl-, vin- och spritetiketter skulle tillfalla Föreningen på vissa villkor. Bland annat föreskrev Testamentets punkt 1 b att samlingarna skulle hållas skilda från Föreningens övriga tillgångar och bibehållas som en enhet under benämningen ”Sven Svenssons samlingar”. Samlingarna skulle vidare vidmakthållas, vårdas och hållas tillgängliga för studieändamål. Detta villkor benämns fortsättningsvis ”Skingringsförbudet”. Testamentet stadgade vidare, i punkt 1 d, att om Föreningen inte efterkom villkoren, skulle samlingarna och den testamenterade litteraturen övergå till Myntkabinettet. För detta sistnämnda fall uttalade Sven Svensson som sin önskan att samlingarna jämte litteraturen skulle bibehållas som en enhet under ovan angiven benämning. Genom Testamentet förordnade Sven Svensson även att övriga delar av hans kvarlåtenskap, med vissa undantag, skulle tillfalla Föreningen. Dessa delar av kvarlåtenskapen skulle fonderas för inköpet av en fastighet i Stockholm, i vilken Sven Svenssons samlingar skulle förvaras.

Avtal om deposition (Depositionsavtalet)

Föreningen förvärvade i enlighet med förordnandet en fastighet i centrala Stockholm. Under den finansiella oron på 1930-talet kom dock Föreningen att tvingas sälja denna fastighet, vilket medförde att Föreningen kom att sakna en ändamålsenlig lokal för

samlingarna. I detta läge vände sig Föreningen till Myntkabinettet, med vilket man träffade ett avtal om att deponera samlingarna hos kabinettet från och med den 1 oktober 1935. Depositionsavtalet innehöll villkor om att samlingarna, såsom en sluten enhet, skulle förvaras under lika betryggande lokala förhållanden som Myntkabinettets övriga samlingar. Vidare stadgades förbud mot att utta föremål ur samlingarna och införliva dem med Myntkabinettets samlingar. Dock medgavs att föremål användes för att komplettera Myntkabinettets skådesamling. För detta krävdes att exponeringen i skådesamlingen dokumenterades. Samlingarna skulle av Myntkabinettet hållas tillgängliga för Föreningens ledamöter och för forskare. Myntkabinettet fick även efter medgivande från Föreningens styrelse tillfälligt låna ut föremål ur Sven Svenssons samlingar. Depositionsavtalets löptid angavs till 25 år med automatisk förlängning vid utebliven uppsägning. Avtalet har inte sagts upp.

I samband med depositionen utarbetades av dåvarande antikvarien vid Myntkabinettet Ulla S. Linder Wellin en katalog över sedlar, mynt och polletter i Sven Svenssons samlingar, varvid varje föremål gavs ett nummer (SS-nummer). Dessa katalognummer tjänar alltså som identifikation för föremål ur samlingarna.

Ansökan om permutation (Permutationsansökan)

Under våren 1962 ansökte Föreningen hos dåvarande Ecklesiastikdepartementet om permutation av Testamentets villkor gällande Sven Svenssons samlingar. I Permutationsansökan redogjordes utförligt för bakgrunden till ansökan. Föreningen framhöll bl.a. att samlingarna bestod av flera delvis heterogena delar och att fråga hade uppstått om en begränsning av depositionen hos Myntkabinettet till de för forskning omedelbart behövliga delarna medan samlingarna i övrigt skulle förvaras i bankfack och hos magasineringsföretag. Mot den bakgrunden hade inom Föreningens styrelse dryftats om man på annat sätt kunde tillgodose donators önskemål och frågan hade därvid setts ur en vidare synvinkel. I ansökan framhölls vidare att de förutsättningar som rått vid Testamentets upprättande hade väsentligt förändrats. Myntkabinettet hade radikalt förändrats; man hade nya lokaler och svarade nu fullt ut mot de krav som kunde ställas på ett modernt myntkabinett. Föreningens karaktär hade även den

förändrats och det konstaterades att ”Föreningens målsättning nu till alla delar sammanfaller med de syften som Myntkabinettet fullgör”. Med utgångspunkt i vad som anförts anhöll Föreningen om permutation av de villkor som uppställts i Testamentet samt anförde i det sammanhanget bl.a. följande.

”Myntsamlingen, varmed i fortsättningen avses även medaljer och polletter, överlämnas villkorslöst såsom gåva till Kung. Myntkabinettet i de delar som de däri ingående föremålen kan anses komplettera myntkabinettets samlingar. Därvid skall väl åvila Föreningen att respektera alla de önskemål som kan framställas från Myntkabinettets sida, men att några dubletter ej skall tillföras Myntkabinettet. Urvalet skall företagas av chefen för Myntkabinettet, exempelvis i samråd med en representant för föreningen.”

Vidare angavs villkor om bl.a. anteckningar i Myntkabinettets kataloger om att föremålen härstammade från Sven Svenssons samlingar. I fråga om myntsamlingen anfördes därefter avslutningsvis följande.

”Sedan så skett skall det resterande materialet försäljas på auktioner i Föreningens regi, eller om så skulle kunna antagas ge ett bättre resultat, på offentliga auktioner, och med de erhållna medlen förfaras på sätt nedan angives.”

Åtgärder redovisades därefter även för övriga delar av Sven Svenssons samlingar. Beträffande frimärksamlingen, samlingen av öletiketter samt samlingen av vin- och spritetiketter redogjordes för förfaranden där samlingarna skulle komplettera och införlivas med motsvarande samlingar hos Postmuseum, Bryggerimuseum samt AB Vin- och Spritcentralen. Vidare skulle en oljemålning föreställande Sven Svensson tillfalla Myntkabinettets porträttsamling. Beträffande övriga föremål anfördes att dessa ”på sätt ovan angivits rörande mynten” skulle försäljas. I fråga om de på så sätt uppkomna medlen angavs att de skulle föras till en stiftelse som skulle ha till ändamål att inköpa föremål som saknades i Myntkabinettets samlingar, bidra till utgivande av publikationer som kunde tjäna svensk numismatisk forskning eller stödja forskare på detta område. Chefen för Myntkabinettet skulle vara självskriven ledamot och ordförande i stiftelsens styrelse. Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien (Akademien) och Föreningen skulle vardera utse två ledamöter.

Permutationsansökan remitterades till Akademien och Justitiekanslerämbetet, som båda lämnade vissa synpunkter. Bland annat föreslog Akademien beträffande stiftelsens styrelse att Föreningen skulle utse tre ledamöter och Akademien en.

Beslut om permutation (Permutationen)

I beslut från Ecklesiastikdepartementet den 11 juli 1963 redogjordes inledningsvis för Permutationsansökan och bakgrunden till den, varefter Kungl. Maj:t förklarade bestämmelserna i Testamentet ”icke utgöra hinder mot att föreningen såsom gåva till myntkabinettet överlämnar dels de mynt, medaljer, polletter, böcker och charta sigillata¹, vilka myntkabinettet önskar förvärva”. För sådan gåva föreskrevs villkor om anteckning och upplysning om föremålens ursprung. På motsvarande sätt föreskrevs om åtgärder avseende andra delar av samlingarna på sätt redogjorts för i Permutationsansökan. Vidare angavs därefter att bestämmelserna i Testamentet inte utgjorde hinder mot att Föreningen ”försäljer återstående i samlingarna ingående föremål”. I anslutning till det sistnämnda anfördes att köpeskillingen från sådan försäljning skulle tillföras en stiftelse (Sven Svenssons Stiftelse) vars ändamål skulle vara de som Föreningen angivit i Permutationsansökan. Stiftelsens styrelse skulle ha den sammansättning som Akademien hade föreslagit i sitt remissyttrande.

Försäljning på auktion av delar av samlingen

Efter Permutationen anordnades i Föreningens regi ett antal interna auktioner, varvid föremål ur Sven Svenssons samlingar auktionerades ut. Åren 1966 och 1970 anordnades i samarbete med en extern part även allmänna auktioner, varvid bl.a. ett större antal mynt försåldes.

Överenskommelse år 1977 (1977-års överenskommelse)

I mitten av 1970-talet hade fråga uppstått om Depositionsavtalet fortsatt att gälla efter Permutationen. Mot bakgrund av att Akademien gjort gällande att Permutationen upphävt depositionen hade Föreningen konsulterat tjänstemän vid JO, JK och Kammarkollegiet i ärendet varvid Föreningen fann stöd för sin tolkning ”...att så länge den i permutationen förutsatta granskningen av föremålen i de svenssonska samlingarna icke slutförts av Kungl. Myntkabinettet, något överlämnande av dessa till sistnämnda institution ej kan anses ha skett och kontraktet ska därför fortfarande anses

¹Myntkabinettet gör gällande att även sedlar ingår i denna del av Sven Svensson samlingar vilken tolkning Föreningen förklarat inte göra någon invändning mot. Denna del av samlingarna benämns härafter ”Myntsamlingen”.

gälla.” Detta ledde till att Föreningen hemställde hos Myntkabinettet om förhandlingar om förnyelse och omarbetning av Depositionsavtalet.

År 1977 träffade Föreningen och Myntkabinettet en överenskommelse. Av överenskommelsen framgår bl.a. följande.

”Föreningen utfäster sig att så snart ske kan och på villkor som stadgas i permutationsbrevet till museet som gåva överlämna de mynt etc ingående i Sven Svenssons samlingar som museet önskar förvärva enligt nedan överenskomna principer. Museet utfäster sig att göra det för gåvans fullbordande nödvändiga urvalet inom följande tider – räknat från den 1 juli 1977 – nämligen två år för mynten, fyra år för medaljerna och inom fem år för övriga föremål. För urvalet skall gälla att museet äger uttaga föremål som saknas i samlingarna och fram till dess att urvalet ömsesidigt godkänts och det slutliga överlämnandet skett, förvara dem skilda från den övriga samlingen. Härav följer, att exemplar i Svenssons samling, stampidentiska med redan i museet befintliga dylika, ej kan uttagas. Vidare äger museet rätt att utbyta stampidentiska exemplar för att erhålla kvalitetsmässigt bättre mynt i museets samlingar. Härav följer att det sämre i museets ägo tidigare befintliga exemplaret utan kostnad skall överlämnas till Svenska numismatiska föreningen för försäljning för Sven Svenssons Stiftelses räkning.”

Vidare föreskrev överenskommelsen vissa villkor för hur Myntsamlingen skulle förvaras. Föreningens medlemmar och forskare skulle, fram till dess gåva fullbordades, ha tillgång till Myntsamlingen på villkor som Myntkabinettets chef bestämde. Föreningen ägde även rätt att på egen bekostnad fotografera och reproducera föremål ur samlingen. Överenskommelsen innefattade även vissa bestämmelser om att ett låsbart rum skulle ställas till Föreningens förfogande. Slutligen innefattade överenskommelsen vissa bestämmelser om uppsägning och förlängning. Av dessa följde att överenskommelsen gällde till och med den 30 juni 1985 med automatisk förlängning med tio år om ej uppsägning från någondera sidan skedde senast två år före nämnda dag.

Parterna har olika uppfattning i frågan om 1977-års överenskommelse, helt eller delvis, fortsatt att gälla efter den 30 juni 1995 samt även i frågan om parterna varit överens om att lämna tidsfristerna för urval i överenskommelsen utan avseende. Det är dock ostridigt att arbetet med att granska Myntsamlingen fortsatte efter att de tidsfrister som angavs i överenskommelsen hade löpt ut.

Händelser under 1980- och 1990-talen

Under 1980-talet fortgick genomgången av de medaljer och polletter som ingick i Myntsamlingen. Från Föreningens sida sköttes genomgången och särskiljandet av medaljerna av Ulf Nordlind, styrelseledamot i Föreningen mellan år 1982 och år 2001, medan genomgången och särskiljandet av polletterna sköttes av Börje Rådström, även han tidigare styrelseledamot i Föreningen.

Vid ett antal tillfällen under åren från 1984 till 1995 beslutade Föreningens styrelse att, efter Ulf Nordlinds och Börje Rådströms genomgångar av föremål i Myntsamlingen, utfärda gåvobrev till förmån för Myntkabinettet. Av ett gåvobrev daterat den 7 november 1984 framgår att Föreningens styrelse den 6 september samma år beslutat att som gåva till Myntkabinettet överlämna de personmedaljer som Myntkabinettet önskat sig, med vissa angivna undantag. De medaljer som undantogs var sådana som var slagna av Föreningen själv och som saknades i Föreningens egen samling – medaljerna fanns redan i Myntkabinettets samlingar, men i andra metaller. Av Föreningens styrelseprotokoll den 28 december 1992 framgår att Ulf Nordlind efter slutförd genomgång av de kungliga medaljerna i Myntsamlingen föreslog att ett gåvobrev till förmån för Myntkabinettet avseende 685 kungliga medaljer (av ca 1 700 i Myntsamlingen) skulle upprättas. Styrelsen beslutade i enlighet med förslaget. Vid Föreningens styrelsemöte den 22 september 1993 beslutades utfärdandet av ett gåvobrev till förmån för Myntkabinettet avseende ett antal utländska medaljer ur Myntsamlingen. Den 16 februari 1994 beslutade styrelsen att utfärda gåvobrev till förmån för Myntkabinettet avseende de polletter ur Myntsamlingen som Myntkabinettet skulle erhålla – polletterna angavs vid denna tidpunkt vara färdiginventerade. Den 10 april 1995 beslutade styrelsen att de papperspolletter ur Myntsamlingen som Myntkabinettet i brev anmält att man önskat förvärva skulle överlämnas som gåva åt Myntkabinettet och att gåvobrev däröver skulle utfärdas. Vid styrelsemöte den 3 februari 1999 rapporterade Börje Rådström att genomgången av polletterna hade avslutats. Styrelsen fattade därvid beslut att som gåva till Myntkabinettet överlämna 3 293 polletter och 47 blyplomber ur Myntsamlingen.

Händelser under 2000- och 2010-talen

Under tidigt 2000-tal uppstod en splittring i Föreningens styrelse, som till stor del kom att bytas ut. År 2008 tillträdde den nuvarande ordföranden Jan-Olov Björk, som bl.a. varit suppleant i styrelsen sedan år 2003. Samma år gav Föreningens styrelse den tidigare styrelseledamoten och sekreteraren Göran Wahlquist i uppdrag att gå igenom de svenska besittningsmynten i Myntsamlingen. I uppdraget ingick även att viss dokumentation skulle upprättas. Göran Wahlquist utförde inledningsvis sitt uppdrag vid sidan av sitt ordinarie arbete som åklagare, men kom under en period att ta tjänstledigt för att kunna bedriva det omfattande granskningsuppdraget på heltid. Förutom de svenska besittningsmynten gick han även igenom de baltiska mynten i Myntsamlingen. Även de rikssvenska mynten i Myntsamlingen kom i realiteten att omfattas av Wahlquists granskning.

Vid ett antal tillfällen under åren 2010 och 2011 återfördes föremål ur Myntsamlingen till Föreningen. Den 11 oktober 2010 hämtade Sven-Erik Olsson, i egenskap av företrädare för Föreningen och av föreningen utsedd kontrollant för Myntsamlingen, i Myntkabinettets lokaler ett antal medaljer och polletter ur Myntsamlingen som skulle återföras till Föreningen. Närvarande vid det tillfället var även Föreningens ordförande Jan-Olof Björk och Magnus Wijk, den senare även han styrelseledamot i Föreningen. Mottagandet kvitterades av Jan-Olof Björk och Myntkabinettets dåvarande chef Ian Wiséhn. Den 16 februari 2011 hämtade Sven-Erik Olsson ett antal rikssvenska mynt (från perioden fr.o.m. Gustav I t.o.m. Oskar II) och svenska sedlar ur Myntsamlingen. Avhämtningen kvitterades av honom och Ian Wiséhn. Slutligen hämtade Sven-Erik Olsson den 6 juli 2011 ett antal svenska besittningsmynt, utländska mynt och utländska sedlar ur Myntsamlingen. Detta kvitterades av honom och Ian Wiséhn.

I faktura den 8 oktober 2012, utställd till Sven Svenssons Stiftelse, meddelade Göran Wahlquist att han på angivet sätt avslutat sitt uppdrag att gå igenom mynten i Myntsamlingen. Enligt av honom upprättad dokumentation överlämnades till Myntkabinettet särskilt förtecknade nummer ur Sven Svenssons samlingar av dels rikssvenska mynt (perioden Gustav Vasa – Gustav V), dels svenska besittningsmynt.

Arvodet till Göran Wahlquist för detta uppdrag kom att betalas av Sven Svenssons Stiftelse.

Närmare om tvisten och målens handläggning

Upprinnelsen till tvisten är att Föreningens styrelse en tid efter Wahlquists granskning kom att ifrågasätta hur Myntkabinettet hanterat frågan om granskning och urval av de då kvarvarande mynten och sedlarna i Myntsamlingen.

I stämningsansökan, som kom in till tingsrätten i oktober 2014, yrkade Föreningen att tingsrätten skulle fastställa dels att Föreningen äger bättre rätt än Myntkabinettet till de i bilaga 1 och 2, med visst undantag, uppräknade föremålen ur Myntsamlingen, dels att Myntkabinettet var skadeståndskyldigt gentemot Föreningen för de i bilaga 2 angivna föremål ur Myntsamlingen som förkommit under den tid som de varit deponerade hos Myntkabinettet. Föreningen framställde i andra hand och då i egenskap av förvaltare angivna yrkanden till förmån för en stiftelse under bildande (Samlingsstiftelsen)². Myntkabinettet som bestred käromålet yrkade i första hand att käromålet skulle avvisas på grund av rättegångshinder, varvid det gjordes gällande att käromålet omfattades av ett avtal om avgörande av skiljenämnd. Tingsrätten avslog genom beslut den 23 mars 2015 avvisningsyrkandet. Myntkabinettet framställde vidare yrkanden, att prövas genom denna dom, om att Föreningens fastställsetalan skulle avvisas.

Efter ansökan om genstämning, vilken kom in till tingsrätten i november 2015, väckte Myntkabinettet talan mot Föreningen med yrkande i första hand att tingsrätten skulle fastställa att till följd av fullbordade gåvor Myntkabinettet har bättre rätt än Föreningen till de ifrågavarande föremålen ur Myntsamlingen, i andra hand att tingsrätten skulle fastställa att Föreningen lämnat bindande och alltjämt gällande gåvoutfästelser till Myntkabinettet beträffande samma föremål samt i sista hand att tingsrätten skulle fastställa att Myntkabinettet till följd av Föreningens brott mot Skingringsförbudet i Testamentet äger bättre rätt till samtliga föremål i Sven Svenssons samlingar.

² Länsstyrelsen i Stockholms län har i ett utlåtande den 9 oktober 2013 rekommenderat styrelsen för Sven Svenssons Stiftelse att i fortsättningen behandla den ursprungliga donationen som en stiftelse ”Samlingsstiftelsen”, som förvaltas av Föreningen.

Föreningen som bestred genkäröålet yrkade i första hand att tingsrätten skulle avvisa genkäröålet, då man gjorde gällande att yrkandena omfattades av litis pendens med hänvisning till huvudkäröålet. Tingsrätten avslog genom beslut den 7 november 2016 avvisningsyrkandet, mot vilket beslut Föreningen anmälde missnöje. Tingsrätten beslutade den 15 november 2016 att beslutet i frågan om avvisning inte fick överklagas särskilt.

Sammanfattningsvis rör alltså den föreliggande tvisten frågan om bättre rätt till de omstämda föremålen ur Myntsamlingen. Frågor som därvid ska prövas är om det föreligger en fullbordad gåva från Föreningen till Myntkabinettet alternativt om en bindande gåvoutfästelse föreligger eller om Myntkabinettet har bättre rätt än Föreningen till Sven Svenssons samlingar som en konsekvens av ett handlande av Föreningen i strid med Skingringsförbudet i Testamentet. Därtill rör tvisten frågan huruvida Myntkabinettets hantering av Myntsamlingen grundat skadeståndsskyldighet gentemot Föreningen för förkomna föremål. Med anledning av Myntkabinettets avvisningsyrkande aktualiseras även frågor rörande bl.a. Föreningens saklegitimation.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Huvudkäröålet

Föreningen

Föreningen har yrkat att tingsrätten fastställer att i första hand Föreningen och i andra hand en stiftelse under bildande som Föreningen har erhållit i uppdrag att förvalta (Samlingsstiftelsen) har bättre rätt än Myntkabinettet till de i bilaga 1 och 2 angivna föremålen, dock med undantag för det svenska besittningsmyntet nummer 9102 samt de baltiska mynten i enlighet med punkten 4 i bilaga 1.

Föreningen har vidare yrkat att tingsrätten fastställer att Myntkabinettet är skadeståndsskyldigt gentemot i första hand Föreningen och i andra hand

Samlingsstiftelsen för den skada som uppkommit på grund av att de föremål som anges i bilaga 2 har förkommit under den tid föremålen har varit deponerade hos Myntkabinettet.

Myntkabinettet

Myntkabinettet har bestritt yrkandena men i första hand, som dess slutliga talan får förstås, yrkat att Föreningens hela talan ska avvisas. Myntkabinettet har i och för sig medgett att Föreningen har bättre rätt till föremålen i bilaga 2 med den reservation som följer av det i sista hand framförda yrkandet och grunden för detta i genkäromålet.

Genkäromålet

Myntkabinettet

Myntkabinettet har i första hand yrkat att tingsrätten ska fastställa att Myntkabinettet genom fullbordade gåvor har bättre rätt än Föreningen till de angivna föremålen i bilaga 1.

Myntkabinettet har i andra hand yrkat att tingsrätten ska fastställa att Föreningen lämnat bindande och alltjämt gällande gåvoutfästelser till förmån för Myntkabinettet beträffande de angivna föremålen i bilaga 1, samt att tingsrätten ska fastställa att Föreningen är skyldig att fullborda gåvorna.

Myntkabinettet har i sista hand yrkat att tingsrätten ska fastställa att Myntkabinettet har bättre rätt än Föreningen till samtliga föremål i Sven Svenssons samlingar.

Föreningen

Föreningen har bestritt yrkandena.

Rättegångskostnader

Båda parter har fordrat ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER**Huvudkäromålet***Föreningen*

Föreningen har som grund för sitt yrkande om bättre rätt anført att den genom testamentariskt förordnande av Sven Svensson blivit ägare till de omtvistade föremålen samt att någon äganderättsövergång till Myntkabinettet inte har skett.

Som grund för sitt skadeståndsyrkande har Föreningen anført att Myntkabinettet har brustit i sin vårdplikt genom att inte se till att föremålen inte skadas eller förkommer under den tid de varit i Myntkabinettets vård (deponerade) och att Myntkabinettet därmed är skyldigt att ersätta den skada som därigenom uppstått, jfr 12 kap. 2 § handelsbalken. Föreningen har därvid bestritt Myntkabinettets invändning om preskription till följd av att Föreningen i decennier skulle ha känt till att föremålen varit förkomna.

Myntkabinettet

Myntkabinettet har vad gäller avvisningsyrkandet ifrågasatt dels vilket förfång Föreningen kan anses lida av att inte få framställa de yrkanden om fastställelse som Föreningen nu gör, dels om Föreningens yrkanden – till förmån i första hand för sig själv och i andra hand till förmån för en annan part – är tillräckligt preciserade.

Myntkabinettet har som grund för sitt bestridande anført att föremålen övergått i Myntkabinettets ägo genom fullbordade gåvor. Skulle tingsrätten finna att gåvorna inte fullbordats, har som grund för bestridandet hävdats att de föremål som avses med

yrkandet – jämte samtliga övriga föremål i Sven Svenssons samlingar – ska övergå till Myntkabinettet eftersom Föreningen, vid icke fullbordade gåvor, ska anses ha brutit mot Skingringsförbudet i Testamentet.

Som grund för sitt bestridande av Föreningens skadeståndsyrkande har Myntkabinettet i första hand gjort gällande att sådana anspråk är preskriberade. I andra hand har Myntkabinettet hävdat att kabinettet inte varit oaktsamt i sin hantering av föremålen. Skulle tingsrätten finna att gåvorna enligt ovan inte fullbordats, har Föreningens skadeståndsyrkande bestritts i sista hand även på den grunden att Sven Svenssons samlingar i enlighet med bestämmelserna i Testamentet om påföljd vid handlande av Föreningen i strid med Skingringsförbudet ska övergå till Myntkabinettet, varvid det saknas grund för att utge ersättning för förkomna föremål.

Genkäromålet

Myntkabinettet

Myntkabinettet har avseende sitt förstahandsyrkande anfört att samtliga de angivna föremålen i bilaga 1 genom fullbordad gåva har övergått i kabinettets ägo. Gåvoavsikt har funnits hos Föreningen och tradition av föremålen till Myntkabinettet har skett med rådhetsavskärande verkan för Föreningen.

Avseende sitt andrahandsyrkande har Myntkabinettet anfört att bindande gåvoutfästelser till kabinettets förmån har gjorts av Föreningen. Gåvoutfästelser har gjorts i vart och ett av Permutationsansökan och 1977-års överenskommelse, och i vart fall genom dokumenten tillsammans. Det görs därvid gällande att den utfästelse som gjorts i Permutationsansökan varit avsedd att komma till allmänhetens kännedom och att ansökan skedde i största samråd med Myntkabinettet.

Avseende sitt i sista hand framförda yrkande har Myntkabinettet anfört att det av Testamentet framgår att Föreningen ska behålla och vidmakthålla samlingarna som en enhet och om så ej sker ska samlingarna övergå i Myntkabinettets ägo. Föreningen har

brutit och fortsätter att bryta mot Skingringsförbudet i Testamentet. Genom sin talan och sitt agerande i övrigt är det klart att Föreningen inte följer och/eller avser att i framtiden följa villkoren i Permutationen. Om tingsrätten finner att gåvorna inte fullbordats ska därför hela Sven Svenssons samling tillfalla Myntkabinettet.

Föreningen

Föreningen har till grund för sitt bestridande av genkäröålet anført att Föreningen varken genom Permutationsansökan eller genom 1977-års överenskommelse avsett att ge gåva till Myntkabinettet. Inte någon av handlingarna har upprättats särskilt för att tjäna Myntkabinettet som bevis för att en gåvoutfästelse har skett, varför ingen av dem kan ses som en urkund enligt gåvolagen (1936:38). Föreningen har inte heller avsett att Permutationsansökan skulle komma till allmänhetens kännedom. Ansökan har varit ett utkast som skickats till Ecklesiastikdepartementet och inte till Myntkabinettet. Att ansökan kom att utgöra en allmän handling innebär inte att den var avsedd att komma till allmänhetens kännedom i den mening som avses i gåvolagen.

Det bestrids att Myntkabinettets önskan om att motta en gåva är tillräcklig för att densamma skulle anses fullbordad. Ytterligare villkor för mottagande av gåva gäller enligt Permutationsbeslutet och 1977-års överenskommelse.

Permutationen har tillkommit mot bakgrund av att Testamentet inte kunde följas. Efter Permutationen var det inte längre möjligt att uppfylla föreskriften i Testamentet att samlingarna skulle behållas som en enhet. Det framgår även av Permutationen att Föreningen får möjlighet att ge gåvor ur samlingen och vidta olika, av varandra oberoende, dispositioner rörande föremålen. Någon skyldighet att ge gåvor följer inte av Permutationen.

UTVECKLING AV TALAN**Föreningen**

Föreningen har genom testamentariskt förordnande blivit ägare till Sven Svenssons samlingar och äganderätten kvarstår oförändrad såvitt avser de omstämda föremålen. Det bestrids att Permutationen innebar någon äganderättsövergång eller förpliktelse för Föreningen att utge gåvor. Permutationen innebar endast att Testamentet inte utgjorde hinder mot att Föreningen som gåva överlät föremål till Myntkabinettet.

Varken Permutationsansökan eller 1977-års överenskommelse innehåller någon gåvoutfästelse. Det bestrids vidare att Myntkabinettet uppfyllt de villkor som ställs upp i 1977-års överenskommelse. De omstämda föremålen har inte överlåtits på Myntkabinettet. Angående gåvornas fullbordande krävs dels tradition, dels en gåvoavsikt från Föreningen. En bindande gåvoutfästelse gör inte att gåvan fullbordas, låt vara att föremålen traderats till Myntkabinettet. För att gåvan ska fullbordas måste Föreningen godkänna att föremålet övergår i Myntkabinettets ägo; Myntkabinettet har inte haft rätt att ”ta vad man vill”. Det fordras en viljeförklaring, en gåvoavsikt, från Föreningen eller någon som företräder den, som i och för sig inte behöver vara ett uttryckligt gåvobrev. Sådana gåvoförklaringar avseende de i målet aktuella föremålen finns inte. Sammanfattningsvis förutsätter Permutationen och 1977-års överenskommelse att följande villkor är uppfyllda.

- i) Anteckning ska göras i Myntkabinettets kataloger om föremålets proveniens.
- ii) Det ska på lämplig plats inom skådesamlingen upplysas att däri ingår exemplar ur Sven Svenssons samlingar.
- iii) Endast föremål som saknas i Myntkabinettets samlingar får vara med i urvalet.
- iv) Stampidentiska föremål med redan i Myntkabinettet befintliga får ej vara med i urvalet, och föremålen ska förvaras skilda från övriga i Myntkabinettets samlingar till dess att urvalet ömsesidigt godkänts och det

slutliga överlämnandet sker (med undantaget att stampidentiska exemplar kan utbytas för att erhålla kvalitetsmässigt bättre mynt i Myntkabinettets samlingar, i vilket fall det sämre exemplaret måste utan kostnad överlämnas till Föreningen).

- v) Föremålen ska förvaras på lika betryggande villkor som sker beträffande statsegendom.

Av ordalydelsen i 1977-års överenskommelse följer att föremålen ömsesidigt skulle godkännas innan något överlämnande skulle ske. Det bestrids att någon gemensam granskning av de omstämda föremålen har slutförts.

När det gäller skadeståndsyrkandet har Myntkabinettets vård och förvaring av föremålen varit högst otillfredsställande och det föreligger betydande frågetecken kring hur den praktiska hanteringen har varit upplagd. Enligt Depositionsavtalet skulle Myntkabinettet förvara samlingarna dels som en sluten enhet, dels under samma betryggande former som Myntkabinettets egen egendom. Vid genomgång av Myntsamlingen har dock uppmärksammats att flera mynt och sedlar saknats. Det är inte riktigt som Myntkabinettet påstår att Föreningen sedan decennier känt till att föremålen förkommit. Att de i vissa förteckningar upptagits som saknade eller motsvarande innebär inte att Föreningen vetat om att föremålen varit förkomna.

Myntkabinettet

Föreningens gåvoavsikt kommer till uttryck första gången i Permutationsansökan och andra gången i 1977-års överenskommelse. Av Permutationsansökan framgår att föremålen överlämnas villkorslöst som gåva till Myntkabinettet. I 1977-års överenskommelse utfäster sig Föreningen att till Myntkabinettet överlämna föremålen som gåva. Det krävs inga specifika formkrav för en gåvoutfästelse. Myntkabinettet har bättre rätt på grund av den bindande gåvoutfästelsen.

Genom Permutationen gavs Föreningen en möjlighet att överlåta föremål till Myntkabinettet genom gåva. Permutationen innebar att Myntkabinettet med äganderätt

skulle erhålla de föremål man önskade för komplettering av sina samlingar och att Föreningen först därefter hade rätt att sälja återstående föremål. Detta har parterna varit helt införstådda med och har agerat därefter. Föreningen ville att förfarandet skulle påskyndas och därför träffades 1977-års överenskommelse som innebar att Myntkabinettet fick ta föremål ur Myntsamlingen som gåva.

Granskning och sortering av föremålen har skett under medverkan av Föreningen, vilken alltså har haft full insyn i arbetet. Föreningen har uttryckligen, direkt eller indirekt, kontinuerligt sedan 1960-talet godkänt vilka föremål som ska tillkomma Myntkabinettet. Arbetet med att ur Myntsamlingen ta föremål och komplettera Myntkabinettets samlingar slutfördes år 2012. Granskning och övertagande var därmed klara. De frister för urval som uppställs i 1977-års överenskommelse har frångåtts gemensamt av Föreningen och Myntkabinettet. Flera av Föreningens styrelseledamöter har kontinuerligt arbetat med, eller i vart fall varit involverade i, granskningen ända fram till år 2012. Det finns inga gåvovillkor som ställer upp krav på att Föreningen måste godkänna det urval som Myntkabinettet gör. Myntkabinettet har i alla avseenden uppfyllt villkoren i Permutationen om anteckning och upplysning om föremålens härkomst i kataloger och i utställningslokalen (Proveniensvillkoret).

Övertagandet av föremål har genom åren skett löpande, vartefter inventeringen av Myntsamlingen har blivit klar. Föremål som Myntkabinettet velat behålla har kvitterats av Föreningen. I de fall det funnits dubletter i Myntkabinettets samlingar har föremålen återlämnats till Föreningen. Återlämning har också skett av de föremål som Myntkabinettet inte behövt för sina egna samlingar, vilket har varit fallet med den stora merparten av föremålen. Merparten av Myntsamlingen är alltså återlämnad och har såvitt känt i vart fall delvis också försålts på auktion av Föreningen.

När det gäller skadestandsfrågan har föremål 1-3 i bilaga 2 sedan decennier varit antecknade hos Myntkabinettet som saknade, vilket Föreningen haft kännedom om utan att anspråk har framställts. Föreningen har inte framställt anspråk avseende föremålen i bilaga 2 inom tio år från fordrans tillkomst. Fordringsanspråken är därmed

preskriberade. Myntkabinettet har inte heller hanterat föremålen vårdslöst, utan helt i överensstämmelse med vad som överenskommits med Föreningen och hanteringen har även skett i nära samarbete med Föreningen. I fråga om Myntkabinettets ansvar måste även beaktas att någon ersättning inte har utgått för depositionen som varit omfattande och fortgått under lång tid samt att avtalet inneburit att samlingarna skulle hållas tillgängliga för Föreningens ledamöter och forskare samt även att föremål, efter Föreningens medgivande, fick lånas ut.

UTREDNINGEN

På Föreningens begäran har Jan-Olov Björk hörts under sanningsförsäkran samt Sven-Erik Olsson och Magnus Wijk under vittnesed.

På Myntkabinettets begäran har Eva Ramberg hörts under sanningsförsäkran samt Göran Wahlquist, Torbjörn Sundquist, Ulf Nordlind, Lars O. Lagerqvist, Ulrika Bornestaf och Bo Vahlne under vittnesed.

På båda parter begäran har Kenneth Jonsson hörts under vittnesed.

Båda parter har även åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Ska Föreningens talan helt eller delvis avvisas?

Vad ska tingsrättens prövning i denna del avse?

Tingsrätten har till att börja med att ta ställning till om det föreligger skäl att helt eller delvis avvisa Föreningens talan. Myntkabinettet har ifrågasatt dels vilket förfång Föreningen kan anses lida av att inte få framställa de yrkanden om fastställelse som

Föreningen nu gör, dels om Föreningens yrkanden – till förmån i första hand för sig själv och i andra hand till förmån för en annan part – är tillräckligt preciserade. Tingsrätten har därutöver att självmant pröva frågan om parts behörighet att föra talan. De frågor som Myntkabinettets ifrågasättande av Föreningens förda talan aktualiserar är nära sammanbundna såväl med varandra som med bedömningen av materiella frågor i målet. De bedömningar som tingsrätten redovisar i frågan huruvida talan ska avvisas har därför viss bäring även på den övergripande materiella tvistefrågan om bättre rätt till de omstämda föremålen ur Myntsamlingen.

Frågan om Föreningens saklegitimation

Såväl Föreningen som Myntkabinettet utgår i sitt käromål respektive genkäromål från att äganderätten till de omtvistade föremålen ur Myntsamlingen initialt genom ett testamentsförordnande har tillfallit Föreningen. Med beaktande härav måste det i sig anses vara mellan parterna ostridigt att Föreningen i enlighet med sitt förstahandsyrkande för egen räkning är behörig att föra den talan som Föreningen för.

Med anledning av en rekommendation från Länsstyrelsen, som i ett utlåtande i oktober 2013 tolkat testamentsförordnandet som en stiftelsebildning (Samlingsstiftelsen), har Föreningen alternativt fört sin talan till förmån för denna stiftelse. Föreningen har, till följd av oklarheter gällande möjligheten att omklassificera förmögenhetsdispositionen till en stiftelsebildning och konsekvenserna härav, gjort gällande att Samlingsstiftelsen måste anses vara under bildande. Mot den bakgrunden har Föreningen hävdatt att den i egenskap av anknuten förvaltare för en stiftelse som ännu inte erhållit rättssubjektivitet är behörig att föra talan för stiftelsens räkning i eget namn (jfr NJA 2009 s. 646).

Myntkabinettet har mot detta invänt att, om förmögenhetsdispositionen i Testamentet ska anses innebära en stiftelsebildning, så är denna stiftelse redan är bildad varför Föreningen inte är behörig att i eget namn föra stiftelsens talan.

Den inledande frågan som tingsrätten har att pröva är således om Testamentet inneburit en förmögenhetsöverföring till Föreningen eller till förmån för en stiftelse och i så fall, om stiftelsen är bildad eller under bildande.

En stiftelse bildas genom att ett stiftelseförordnande utfärdas t.ex. i ett testamente och att en förmögenhetsdisposition genomförs i enlighet med förordnandet. Stiftelseförordnandet ska innehålla en förklaring från stiftaren att han eller hon för ett bestämt ändamål vill skapa en varaktig och självständig förmögenhet, se 1 kap. 2 och 4 §§ stiftelselagen (1994:1220). För att en stiftelse ska anses vara bildad och få rättskapacitet krävs således inte annat än att stiftaren har gett uttryck för sin vilja att den egendom han eller hon tillskjuter ska bilda en varaktig och självständig förmögenhet för visst ändamål. Vad som nu sagt gäller även för stiftelser som bildats före stiftelselagens ikraftträdande, se lagen (1994:1221) om införande av stiftelselagen. Det kan ibland vara oklart om det förelegat en avsikt att bilda en stiftelse, särskilt i fall då en juridisk person, t.ex. en ideell förening, utsetts som mottagare av egendomen. I förarbetena (se prop. 1993/94:9 s. 106) framhålls för den situationen följande som ledning för bedömningen.

”Ofta kan det i ett testamente anges *att egendomen ska tillfalla* eller *att den ska tillkomma* den juridiska personen. Detta antyder att stiftaren inte avsett att egendomen ska bilda en stiftelse utan att egendomen i stället ska ingå i mottagarens förmögenhet. Man får avgöra frågan efter en samlad bedömning av omständigheterna. Om ändamålet som ska främjas inte sammanfaller med mottagarens talar detta för att avsikten är att egendomen ska bilda en självständig förmögenhet. Samma gäller om det framgår att egendomen ska hållas avskild från mottagarens tillgångar. En omständighet som talar i omvänd riktning är om stiftaren föreskrivit att mottagaren får förbruka eller fritt disponera egendomen.”

Tingsrätten konstaterar att det testamentariska förordnandet i fråga innehåller skrivningar som talar såväl för som emot att ett stiftelseförordnande avsågs. Det anges t.ex. att samlingarna ska *tillfalla* Föreningen vilket i sig talar för att avsikten varit en förmögenhetsöverföring till Föreningen. Å andra sidan finns det tydliga villkor om bl.a. åtskillnad från Föreningens tillgångar och om bevarande av samlingarna för att tillgodose studieändamål. En fråga av betydelse i detta sammanhang, som det dock saknas underlag om, är om ändamålet med donationen var i överensstämmelse med Föreningens verksamhet vid denna tid. Flera omständigheter, inte minst den i hög grad kringskurna handlingsfriheten för Föreningen som bl.a. Skingringsförbudet innebär, talar med styrka för att förordnandet och förmögenhetsöverföringen faller inom ramen för vad som i regel bör anses vara en stiftelse. Enligt vad som har framkommit av

utredningen i målet har emellertid inte testamentsförordnandet de facto av regeringen, berörda myndigheter och parterna vid den genomförda permutationen för mer än 50 år sedan, och inte heller i övrigt, hanterats som en stiftelsebildning utan som en förmögenhetsdisposition till förmån för Föreningen. Inte minst mot den bakgrunden finner tingsrätten att en samlad bedömning av omständigheterna leder fram till att testamentsförordnandet vid prövningen av de frågor som aktualiseras i detta mål inte bör anses vara en stiftelsebildning utan ett förordnande om överförande av samlingarna med äganderätt till Föreningen. Följaktligen ska Föreningens i andra hand framställda yrkanden till förmån för Samlingsstiftelsen avvisas.

Kan Föreningen anses lida sådant förfång som förutsätts för en fastställsetalan?

Enligt 13 kap. 2 § rättegångsbalken får en fastställsetalan i fråga om ett visst rättsförhållande består eller inte består föras om det råder ovisshet om rättsförhållandet och denna ovisshet innebär ett förfång för käranden. I praxis har även uppställts ett krav, utöver det i lagrummet angivna, på att fastställsetalan framstår som lämplig (NJA 2005 s. 517). I enlighet med vad tingsrätten anført i den föregående frågan måste Föreningens talan anses röra ett rättsförhållande som det råder ovisshet om. I fråga om vilket förfång Föreningen kan anses lida av denna ovisshet kan konstateras att bedömningen är beroende av bl.a. vilka dispositionsmöjligheter gällande Myntsamlingen som tillkommer Föreningen efter Permutationen. Det kan dock konstateras att det är ostridigt att Föreningen, genom sitt helägda bolag, vid försäljning av föremål ur Myntsamlingen har möjlighet att erhålla betydande provisionsintäkter. Redan detta förhållande visar att Föreningen lider förfång av ovissheten om rättsförhållandet. Mot den bakgrunden och då fastställsetalan i övrigt framstår som både lämplig och tillräckligt preciserad ska Föreningens fastställsetalan tillåtas. Myntkabinetts avvisningsyrkande ska således avslås.

**Har de omstämda tvisteföremålen genom fullbordad gåva tillfallit
Myntkabinettet?***Några utgångspunkter för prövningen*

Föreningen och Myntkabinettet har framställt i princip mot varandra korresponderande yrkanden i frågan om bättre rätt till tvisteföremålen. Mot den bakgrunden redovisar tingsrätten sin bedömning i fråga om såväl käromål som genkäromål i ett sammanhang. Det är Myntkabinettet som gör gällande äganderättsövergång genom fullbordad gåva och som därmed har att styrka detta påstående.

Bestämmelser om utfästelse av gåva finns i gåvolagen. De krav som där ställs på en gåvoutfästelse har dock endast betydelse så länge gåvan är ofullbordad. Uppfylls gåvolöftet, föreligger en fullt giltig gåva även om själva löftet inte avgetts i en ordning som anvisas i gåvolagen. En sakrättsligt skyddad gåva uppkommer först i och med att den har fullbordats. Vad gäller lösören uppkommer sådant skydd när gåvotagaren får det som utfästs i sin besittning. Därvid krävs att omständigheterna gällande besittningen är sådana att de är rådighetsavskärande i förhållande till gåvogivaren.

Inledningsvis konstaterar tingsrätten att omständigheterna i fråga om den påstådda gåvan är speciella. Föremålen utgörs av en förhållandevis begränsad andel av en betydligt större samling uppgående till tusentals föremål. Föreningen har erhållit egendomen genom testamente och på villkor som medfört en högst begränsad handlingsfrihet varvid ett permutationsförfarande krävts för att möjliggöra ett avhändande av egendomen genom gåva. Redan dessförinnan har samlingen, då yttre omständigheter medfört att villkoren i Testamentet inte kunde efterlevas fullt ut, varit deponerad hos Myntkabinettet. Det förfarande varigenom gåvan påstås ha fullbordats har pågått under flera decennier efter Permutationen. Enligt tingsrätten måste Föreningens och Myntkabinettets handlande avseende Myntsamlingen i olika enskilda avseenden bedömas och ses i ljuset av att den sammantagna hanteringen av samlingarna från Föreningens och Myntkabinettets sida genom decennier syftat till att

så långt möjligt tillgodose donatorns uttryckliga vilja om ett bevarande av samlingarna för framför allt studieändamål.

Har Föreningen genom Permutationsansökan visat en gåvoavsikt?

Tingsrätten har ovan redovisat slutsatsen att Sven Svenssons testamentariska förordnande inneburit att Föreningen med äganderätt erhållit Sven Svenssons samlingar vari bl.a. Myntsamlingen ingår. Som tingsrätten berört tidigare innebar emellertid de villkor som donationen var förenad med att Föreningens utövande av denna äganderätt varit kraftigt kringskuren. Sven Svenssons förordnande går långt utöver ett förbud att sälja samlingarna eller föremål ur dem. De av Sven Svensson uppställda kraven på bevarande och vidmakthållande av samlingarna som en åtskild enhet för studieändamål kan i det närmaste vara att likna vid ett stiftelseförordnande, även om tingsrätten som framgått ovan inte funnit tillräckliga skäl för en sådan rättslig klassificering.

Vad gäller konsekvenserna av Permutationen kan inledningsvis konstateras att det i sig är ostridigt att det förelåg en rad omständigheter som föranledde Föreningen att ansöka om permutation. Sven Svenssons samlingar var, allt sedan Föreningen under tidigt 1930-tal tvingats sälja den fastighet som inköpts för det i Testamentet angivna ändamålet att inrymma samlingarna, deponerade hos Myntkabinettet. Vidare hade under den tid som förflutit sedan Testamentet skrevs Myntkabinettets verksamhet kommit att utvecklats på så sätt att behovet av att bibehålla Myntsamlingen för studieändamål i enlighet med villkoren i Testamentet inte längre framstod som lika stort. Ostridigt är även innehållet i Permutationsansökan och till den anslutande remissyttranden. Föreningen har emellertid gjort gällande att ansökan, där det redogörs för de ovan nämnda omständigheterna och föreslås åtgärder avseende samlingarna, endast är att betrakta som ett utkast från Föreningens sida och att ansökan i sig inte har någon betydelse för frågan om Föreningens avsikt att ge gåvor till Myntkabinettet. Föreningen har som skäl för den ståndpunkten i huvudsak anfört att det till följd av beaktande av synpunkter från remissinstanserna finns en diskrepans mellan villkoren i

Permutationsansökan och Permutationen samt att ansökan endast anger skäl för att få igenom Permutationen.

Tingsrätten konstaterar att remissförfarandet endast i begränsad mån föranlett justeringar av villkoren i Permutationen i förhållande till de som föreslogs i ansökan. Vad sedan gäller den betydelse som bör tillmätas det som Föreningen anför i Permutationsansökan bör framhållas att permutation innebär ett avsteg från den viktiga rättsprincipen att vad någon genom testamente förordnat om en förmögenhetsdisposition ska efterföljas. Permutation innebär att en bestämmelse bl.a. i ett testamente kan ändras eller upphävas. Sådant förfarande förutsätter dock att bestämmelsen på grund av ändrade förhållanden ej längre kan iakttagas eller att den har blivit uppenbart onyttig eller uppenbart stridande mot utfärdarens avsikter eller att det föreligger annat särskilt skäl för att upphäva eller ändra den. Om permutationen avser ändring av det ändamål som ska tillgodoses, ska vidare det nya ändamålet så nära som möjligt motsvara det ursprungliga.³

Föreningen understryker i Permutationsansökan att genom föreslagna åtgärder skulle donatorn Sven Svenssons vilja i fråga om samlingarna i möjligaste mån tillgodoses. Åtgärderna beträffande samlingarna som Föreningen redogör för i ansökan har både en stor räckvidd och en hög grad av precision. Sammantaget kan Permutationsansökan enligt tingsrätten inte läsas på annat sätt än att samlingarna i dess helhet och i detalj föreslogs tas om hand på annat sätt än vad Sven Svensson förordnat om och som på ett genomgripande sätt avsåg att förändra Föreningens roll gällande donationen.

Enligt tingsrätten ger ordalydelsen i Permutationen tydligt stöd för slutsatsen att Föreningen efter Permutationen har kunnat sälja föremål ur Myntsamlingen endast om det stått klart att föremålen inte skulle kunna komplettera Myntkabinettets samlingar. Inte heller kan enligt tingsrätten i Permutationen läsas in någon kvarstående möjlighet för Föreningen att för egen del behålla föremål från samlingarna. Att Permutationen

³ Dessa förutsättningar för permutation anges i permutationslagen (1972:205). Den lagen trädde i kraft först år 1972, dvs. efter den i målet aktuella permutationen. De i permutationslagen angivna förutsättningarna för beslut om permutation utgör emellertid en kodifiering av den tidigare gällande konstitutionella sedvanerätten (se prop. 1972:8 s. 30).

måste ges sådan innebörd blir enligt tingsrätten än tydligare när beslutet läses i ljuset av de i Permutationsansökan åberopade omständigheterna och de därvid redovisade åtgärderna. Föreningens ansökan har således på avsett sätt lett till en genomgripande och heltäckande permutation av Testamentet vad gäller dispositionen avseende Sven Svenssons samlingar där en viktig del är att Myntsamlingen i första hand ska användas för att komplettera Myntkabinettets samlingar. Vad gäller den del av samlingarna som förutsätts överföras till bl.a. Myntkabinettet kan inte Permutationen förstås på annat sätt än att den avsedda överföringen endast kan åstadkommas genom ett rättshandlande där Föreningen genom gåva överlåter äganderätten. Om Permutationen i stället ansetts avse ett stiftelseförordnade hade möjligen andra vägar legat närmare till hands för att verkställa de i förhållande till Testamentet ändrade villkoren gällande dispositionen av samlingarna.

Med beaktande härav bör enligt tingsrätten det kunna förutsättas att Föreningen inte bara såg Permutationen som en möjlighet utan även inom givna ramar som ett åtagande från Föreningens sida. Föreningens agerande efter Permutationen visar också att den uppfattat Permutationen på så sätt. Lars O. Lagerqvist har därvid berättat att han valde ut bl.a. mynt till auktionerna åren efter Permutationen och att urvalet före försäljning underställdes Myntkabinettets godkännande.

Mot bakgrund av det anförda måste Permutationsansökan enligt tingsrätten tillmätas avgörande betydelse även i fråga om fastställande av Föreningens avsikter i förhållande till Myntkabinettet. Även om Föreningen först efter Permutationen har haft en rättslig möjlighet att ge gåvor måste ändå enligt tingsrätten stor vikt läggas redan vid den, av beviljandet av Permutationen villkorade, gåvoavsikt som Föreningen i Permutationsansökan får anses ha gett uttryck för. Gåvoavsikten får därvid anses omfatta de obestämda enskilda föremål som kunde komplettera Myntkabinettets samlingar. Genom de urvalskriterier som anges kan vidare gåvoavsikten efter den förutsatta urvalsprocessen också knytas till specificerade föremål i Myntsamlingen. Tingsrätten finner därför att den redan genom Permutationsansökan av Föreningen uttryckta gåvoavsikten måste anses ha fortsatt giltighet vid efterföljande granskning

och skiftning så tillvida att den genom dessa förfaranden konkretiseras och knyts till specifika föremål.

Vilken betydelse har 1977-års överenskommelse för det vid den tiden redan påbörjade granskningsarbetet?

Enligt 1977-års överenskommelse utfäste sig Myntkabinettet att göra ”det för gåvans fullbordande nödvändiga urvalet” inom vissa angivna tidsfrister. Det är ostridigt att urvalet inte slutfördes inom dessa frister. Föreningen menar att tidsfristerna varken uttryckligt eller underförstått har förlängts men har dock vitsordat att visst granskningsarbete avseende Myntsamlingen har utförts efter att fristerna löpt ut. Detta menar Föreningen dock inte grundas på någon förpliktelse enligt 1977-års överenskommelse utan på ett fortsatt intresse av att i enlighet med Permutationen berika den statliga samlingen. Myntkabinettet hävdar å sin sida att fristerna av parterna gemensamt har satts åt sidan och att granskningen har fortgått och slutförts genom Wahlquists granskning.

Tingsrätten konstaterar till att börja med att Föreningen genom 1977-års överenskommelse bekräftade den tidigare vid permutationsförfarandet visade generella gåvoavsikten samt den nödvändiga urvalsprocess som därvid hade förutsatts för att avgöra vilka föremål som skulle komplettera Myntkabinettets samlingar. I frågan om de angivna tidsfristerna har parterna åberopat såväl muntlig som skriftlig bevisning. Föreningen har hänvisat till ett brev till Föreningen, daterat den 24 januari 1979, genom vilket dåvarande museidirektören Brita Malmer begärde anstånd till den 1 juli 1980 med granskningen av besittningsmynt, baltiska mynt och övriga utländska mynt. Utöver denna anståndsbegäran finner tingsrätten dock inte något som uttryckligen talar för att parterna lagt någon avgörande betydelse vid de angivna tidsfristerna. Tvärtom har flera av de hörda, bl.a. Torbjörn Sundquist, Ulf Nordlind och Göran Wahlquist, samstämmigt och på ett trovärdigt sätt berättat om hur det omfattande och i högsta grad tidsödande arbetet med att granska den stora mängden mynt och övriga föremål i Myntsamlingen kom att avsevärt dra ut på tiden men att detta inte föranledde någon diskussion mellan parterna vad gäller just iakttagandet av fristerna. Lars O. Lagerqvist

var den som företrädde Föreningen vid parternas ingående av 1977-års överenskommelse. Han har berättat att han redan då var skeptisk till tidsramarna och ansåg att Brita Malmer, som företrädde Myntkabinettet, inte hade något riktigt begrepp om en realistisk tidsåtgång för arbetet och att han betraktade tidsangivelserna mest som ett medel för att sätta lite press på kabinettet. Kenneth Jonsson och Göran Wahlquist har berättat att den ständiga fråga som tidsutdräkten av granskningen genererade från Föreningens sida var när det skulle vara klart för försäljning av de mynt som inte skulle övertas av Myntkabinettet. Också de av Myntkabinettet åberopade utdragen avseende information om Myntsamlingen, bl.a. utskick inför Föreningens årsmöte 2002, styrelseprotokoll, tidskrifter och andra publikationer, visar att Föreningen under lång tid varit av samma uppfattning som Myntkabinettet gällande granskningsarbetet, dvs. att granskningen i enlighet med 1977-års överenskommelse har fortsatt utan att parterna därvid sett behov av att beakta överenskommelsens formella tidsramar. Att granskningen inte slutfördes enligt de tidsfristerna som anges i 1977-års överenskommelse saknar således enligt tingsrätten betydelse för frågan om gåvan i dess helhet kan anses fullbordad.

Vad har krävts för fullbordan av gåvan?

En avgörande fråga i målet är om, vilket Myntkabinettet gjort gällande, ett genomförande av urvalet av föremål är tillräcklig inte bara för att konkretisera gåvan utan även för att anse den därigenom fullbordad. Myntkabinettet har därvid hävdade att några ytterligare villkor för gåvans fullbordan vid sidan av Proveniensvillkoret, såsom styrelsebeslut av Föreningen eller utfärdande av gåvobrev, varken uttryckligen eller underförstått har avtalats eller på annat sätt blivit gällande mellan parterna. Föreningen har vitsordat att gåvobrev inte varit ett krav för gåva men gjort gällande att det ändå utgjort ett partsbruk mellan parterna och att beslut från Föreningens sida krävts för fullbordande av gåva.

Den skriftliga bevisningen i målet består till klart övervägande del av styrelseprotokoll, minnesanteckningar, information inför årsmöten, utdrag ur Föreningens skrifter och publikationer och andra dokument som härrör från Föreningen. Till detta kommer bl.a.

kvittenser vars lydelse utformats i samråd med Föreningens ordförande och som bekräftar att föremål dels återlämnas till Föreningen, dels överlämnas till Myntkabinettet i enlighet med Permutationen. Överlag ger de åberopade handlingarna enligt tingsrätten ett mycket starkt stöd för att också Föreningen under flera decennier efter Permutationen delat uppfattningen att gåvor från Myntsamlingen kontinuerligt har fullbordats genom urvalsprocessen. Föreningens uttryckta uppfattning om urvalsprocessens betydelse för såväl konkretion som fullgörandet av gåvan visas t.ex. genom Föreningens agerande när Akademien under år 1975 ifrågasatte Depositions-avtalets giltighet vilket i förlängningen ledde till 1977-års överenskommelse. Som redovisats tidigare hade Föreningen därvid konsulterat bl.a. JO och JK samt då fått stöd för sin uppfattning ”att så länge den i permutationen förutsatta granskningen av föremålen i de svenssonska samlingarna icke slutförts av Kungl. Myntkabinettet, något överlämnade av dessa till sistnämnda institution ej kan anses ha skett”. I tiden senare exempel är Föreningens uppdragsbeskrivning gällande Wahlquists granskning och Föreningens genom Jan-Olof Björks gjorda ansökan den 30 september 2008 om bidrag ur Sven Svenssons stiftelse för lönekostnader. Av ansökan framgår att ”erhållet bidrag avses att användas till att bestrida lönekostnader i samband med den slutliga skiftningen av Sven Svenssons återstående samlingar”. Vidare anges att projektet resulterar i ”Verkställd skiftning av S. Svenssons samling enligt Kammarkollegiets permutationsbeslut 1963”.

Utöver vad som framkommit genom de åberopade handlingarna har ett flertal representanter för Föreningen, bl.a. Lars O. Lagerqvist, Torbjörn Sundquist, Ulf Nordlind och Göran Wahlquist, samstämt med hörda tjänstemän vid Myntkabinettet, däribland Ulrika Bornestaf, bekräftat att gåvor i enlighet med Permutationen ansågs fullbordade genom avskiljande i Myntkabinettets lokaler efter att erforderlig granskning konstaterat att föremålet behövdes för Myntkabinettets räkning. Det är i sammanhanget av betydelse att, som framgått av utredningen i målet, granskningsarbetet i huvudsak har utförts av de experter på skilda områden som Föreningen själv har utsett för uppdraget och att arbetet med att klarlägga bl.a. om de enskilda föremålen redan fanns i Myntkabinettets samlingar har varit synnerligen tidsödande.

Mot den bakgrunden förefaller det osannolikt att det för gåvans fullbordande därefter skulle krävas en överprövning gjord av Föreningens styrelse. Att enstaka dokument i form av styrelseprotokoll och gåvobrev i viss mån talar i annan riktning är då dessa ställs mot övrig redovisad bevisning inte tillräckligt för att det ska kunna anses vara utrett att ytterligare krav gällt parterna emellan för fullbordande av gåvor ur Myntsamlingen.

Har granskningen slutförts och är gåvan därför fullbordad?

Den återstående frågan i denna del är följaktligen om urvalsprocessen kan anses vara slutförd och gåvan således i dess helhet fullbordad.

Föreningen har invänt att granskningsarbetet under inga förhållanden har slutförts då Wahlquists granskning bl.a. inte uppfyllt ställda krav enligt uppdragsbeskrivningen, eftersom föremålen inte vägdes och dokumentationen varit bristfällig. Tingsrätten konstaterar att Göran Wahlquist utförligt och detaljerat har redogjort för hur det mödosamma och tidskrävande arbetet med att granska och sedan avskilja föremål till Föreningen respektive Myntkabinettet gick till. Han har berättat bl.a. att de enskilda föremålen efter uttag från samlingen vägdes och att det tillsammans med varje föremål i dess plastficka lades skriftlig information om bl.a. vikt och hänvisning till referensmaterial. Därefter gick han igenom Myntkabinettets samling för att utreda vilka mynt som skulle tillföras Myntkabinettet varefter resterande föremål packades inför transport till Föreningen. Han har vidare berättat om regelbundna avstämningar med såväl Föreningen som Myntkabinettet om hur arbetet fortgick samt om att även Föreningens utsedde kontrollant för samlingen vid något tillfälle visade intresse för arbetet. Till Göran Wahlquists besvikelse uteblev dock kontrollanten från avtalat möte. Göran Wahlquist har även berättat att representanter från Föreningen hämtade och kvitterade det som skulle till Föreningen. Vidare har Ulrika Bornestaf i allt väsentligt bekräftat vad Göran Wahlquist berättat om arbetet med att granska och skifta den sista delen av Myntsamlingen.

Vad Göran Wahlquist och Ulrika Bornestaf har berättat är även i full överensstämmelse med vad som framgår av Göran Wahlquists faktura avseende uppdraget. Fakturan underställdes för övrigt Jan-Olof Björk som fick möjlighet att inom viss tid till Eva Ramberg framställa eventuella invändningar.

Mot bakgrund av det anförda och vad som i övrigt har framkommit konstaterar tingsrätten att Göran Wahlquist i enlighet med det uppdrag som Föreningen hade lämnat till honom har utfört i vart fall vad som krävdes för att klarlägga vad som beträffande den återstående oskiftade delen av Myntsamlingen skulle tillföras Myntkabinettet. Gåvan till Myntkabinettet är därmed fullbordad i dess helhet. För fullständighetens skull ska tilläggas att tingsrätten därvid med beaktande av de fotografier som Myntkabinettet åberopat och genom vad som framkommit vid förhöret med Ulrika Bornestaf även finner det utrett att Proveniensvillkoret har uppfyllts. Tingsrätten finner således att det föreligger förutsättningar att fastställa att staten genom fullbordade gåvor har bättre rätt än Föreningen till de omstämda föremålen i bilaga 1. Myntkabinettets i första hand förda talan i genkåromålet ska således bifallas. I följd därav ska Föreningens motsvarande talan avslås.

Vad gäller Föreningens yrkande om bättre rätt till föremålen i bilaga 2 får Myntkabinettets talan förstås på så sätt att kabinettet medger att Föreningen har bättre rätt om tingsrätten kommer fram till att gåva har fullbordats avseende föremålen i bilaga 1. Föreningens talan i denna del ska således bifallas.

Föreligger skadeståndskyldighet för Myntkabinettet avseende de förkomna föremålen?

Myntkabinettet har i första hand gjort gällande att Föreningen på grund av preskription har förlorat eventuell rätt till skadestånd avseende fem omstämda föremål, tre mynt och två sedlar. För en fordring avseende skadestånd på grund av ett kontraktsförhållande gäller, om inte annat avtalats, att den måste göras gällande inom tio år från det att det blev känt att fordringen kunde göras gällande. Detta innebär att

Myntkabinettet har att visa att Föreningen i mer än tio år innan fordringen genom stämningsansökan gjordes gällande vetat om att föremålen var förkomna. Även om det framkommit omständigheter som tyder på att Föreningen i vart fall beträffande två av mynten under betydligt längre tid än tio år har vetat om att föremålen inte kunde återfinnas, anser tingsrätten att utredningen sammantaget inte är tillräcklig för att styrka den gjorda invändningen om preskription.

Den i andra hand av Myntkabinettet åberopade bestridandegrunden väcker frågan om Myntkabinettet kan fullt ut åläggas det långtgående aktsamhetkrav, innefattande en skyldighet att exculpera sig, som enligt handelsbalken gäller för den som är att anse som depositarie. Vad gäller ansvaret för de förkomna föremålen föreligger en rad omständigheter som enligt tingsrätten måste vägas in vid bedömning av Myntkabinettets ansvar.

Det måste särskilt beaktas att Depositionsavtalet föreskriver att samlingarna ska tas om hand på samma sätt som de egna samlingarna samt att avtalet ändå föreskriver att Föreningen ska ha tillgång till samlingarna. Detta senare utvidgades i 1977-års överenskommelse till att inkludera uttag av föremål för fotografering. Därtill kommer en rad omständigheter som även de har betydelse i frågan vilka krav som bör ställas på Myntkabinettet på grund av Depositionsavtalet. Myntkabinettet, som vanligen inte bedriver någon förvaringsverksamhet, har utan ersättning tagit hand om de omfattande samlingarna och detta då Föreningen på grund av en uppkommen krissituation stod utan förvaringsmöjligheter. Myntkabinettet såg i den situationen till att föremålen blev förtecknade och katalogiserade. Depositionen har varat under närmare ett sekel, vilket är en anmärkningsvärd lång tid. I samförstånd med Föreningen har det varit nödvändigt att flytta samlingen flera gånger. Stora uttag har gjorts när Föreningen låtit auktionera ut föremål. Av vittnesförhöret med Lars O. Lagerqvist har framkommit att de tidiga försäljningarna som Föreningen ordnade orsakade stor oreda i samlingarna. Utredningen i målet har sammantaget visat att hanteringen av samlingen genom åren bestämts i nära samförstånd med Föreningen som har haft egen tillgång till den. Det har vidare enligt tingsrätten inte framkommit något som tyder på att Myntkabinettet

brutit mot villkoret att samlingen ska förvaras på samma betryggande sätt som de egna samlingarna. Sammantaget gör tingsrätten mot bakgrund av vad som nu redovisats och vad som i övrigt har framkommit i målet bedömningen att det förhållandet att ett fåtal föremål har förlorats under depositionstiden inte bör anses medföra en skyldighet för Myntkabinettet att ersätta skada därför. Då gåvorna har fullbordats saknar Skingringsförbudet betydelse för nu aktuell prövning. Föreningens talan ska således även i denna del lämnas utan bifall.

De alternativt angivna grunderna i genkäröålet

Käröålet ska alltså till allra största del avslås och genkäröålet bifallas redan på den grunden att fullbordad gåva föreligger. Tingsrätten finner dock skäl att för fullständighetens skull kortfattat behandla de alternativt angivna grunderna för Myntkabinettets talan.

Vad först gäller frågan om bindande gåvoutfästelser gör tingsrätten följande bedömning. Tingsrätten konstaterar att Föreningen vid tiden för Permutationsansökan inte hade rätt att överlåta några föremål ur samlingarna. Redan detta förhållande medför enligt tingsrätten att förutsättning saknats för Föreningen att vid denna tidpunkt avge ett i sig gentemot Myntkabinettet bindande gåvolöfte. Vid tiden för 1977-års överenskommelse däremot har sådana förutsättningar, i och med den genomförda Permutationen, i och för sig föreläat. Som tingsrätten har berört i samband med redovisningen av skälen vad gäller fullbordad gåva har emellertid den gåvoavsikt som Föreningen i 1977-års överenskommelse gett uttryck för varit av generell karaktär och därför med nödvändighet förutsatt ett efterföljande urvalsförfarande för att gåvoavsikten därefter ska kunna anses omfatta de specifikt utvalda föremålen.

För att gåvolöftet även ska kunna ges en självständig rättsverkan, och i förlängningen vara verkställbart, måste enligt tingsrätten det redan vid löftetidpunkten vara möjligt att genom utpekande, specifikation eller på annat angivet sätt utifrån rimligt ställda krav på precision gå att någorlunda klart avgränsa vilka föremål som löftet avser. Myntsamlingen består av flera tusentals numrerade föremål, varav endast ett mindre

antal omfattas av yrkandena om bättre rätt. De i 1977-års överenskommelse anförda kriterierna att föremålen ur Myntsamlingen skulle komplettera Myntkabinettets samlingar men att inga dubletter fick tillföras, annat än om dessa var av bättre kvalitet, medför inte enligt tingsrätten att gåvoföremålet därigenom är för ändamålet tillräckligt specificerat. Det saknas således enligt tingsrätten även beträffande 1977-års överenskommelse grundläggande förutsättningar för att kunna komma fram till att ett bindande gåvolöfte förelegat. Av detta följer givetvis att inte heller handlingarna tillsammans kan uppfylla kraven för en bindande gåvoutfästelse. Detta innebär sålunda att tingsrätten kommer fram till att Myntkabinettets i andra hand framställda yrkande i genkäromålet inte hade kunnat vinna bifall.

Myntkabinettets i sista hand framställda yrkande i genkäromålet grundas på påståendet att Föreningen agerat i strid med Skingringsförbudet i Testamentet. I fråga om Skingringsförbudet är det tingsrättens bedömning att Testamentets villkor i den delen genom Permutationen har ändrats och ersatts av villkor om att dels tillföra föremål till bl.a. Myntkabinettets och Postmuseets samlingar, dels genom försäljning av återstoden av samlingarna tillföra medel till en ny stiftelse med ändamål att bl.a. inköpa föremål till Myntkabinettet. Av detta följer enligt tingsrätten att även den påföljd som Testamentet anger i fråga om brott mot Skingringsförbudet inte längre kan anses gälla. Tingsrätten gör således bedömningen att Myntkabinettets talan i den delen inte hade kunnat vinna bifall.

Sammanfattning

Myntkabinettets avvisningsyrkande mot Föreningens i första hand framställda yrkanden har avslagits liksom Föreningens talan i huvudkäromålet utom såvitt den avser bättre rätt till föremålen i bilaga 2. Myntkabinettets talan i genkäromålet har bifallits på den i första hand åberopade grunden.

Rättegångskostnader

Utgången i målen innebär att Myntkabinettet i allt väsentligt vunnit bifall i sak såväl vad gäller huvud- som genkäröålet och Föreningen ska därför enligt huvudregeln ersätta Myntkabinettet för dess rättegångskostnad. Det som Myntkabinettet tappat i sak är av ringa betydelse. Vid fördelningen av rättegångskostnader ska dock även beaktas att Myntkabinettet i målet har framställt flera avvisningsyrkanden som till största del har avslagits. Förberedande och utförande av talan i fråga om avvisningsyrkandena får emellertid anses avse en mindre andel av Myntkabinettets rättegångskostnader. En viss jämkning av Föreningens ersättningsskyldighet ska dock göras.

Myntkabinettet har yrkat ersättning med 3 135 000 kr, varav 3 051 000 kr avser ombudsarvode och 84 000 kr avser övriga kostnader. Myntkabinettet har ingen kostnad för mervärdesskatt.

Föreningen har vitsordat posten övriga kostnader och i övrigt överlämnat till tingsrätten att bedöma skäligheten av Myntkabinettets rättegångskostnader.

Tingsrätten finner att, utöver ersättningen för övriga kostnader, en kostnad om 1 800 000 kr för ombudsarvode får anses vara skäligen påkallad för tillvaratagandet av Myntkabinettets rätt. Därvid har även beaktats vad tingsrätten ovan har kommit fram till angående fördelningen av rättegångskostnaderna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 3](#) (DV 401)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha kommit in till tingsrätten senast den 3 februari 2017. Det krävs prövningstillstånd.

Mats Dahl

Karin Erlandsson

Marianne Camitz

1. SVENSKA MYNT

SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr
15	16	19	99	162	184
196	233	352	356	368	372
374	380	381	383	389	390
396	402	415	420	422	423
424	425	426	427	429	430
431	432	434	435	436	437
438	441	443	445	447	448
449	452	455	456	462	463
464	466	468	479	486	487
500	509	522	557	570	573
582	587	589	623	628	661
663	677	678	682	693	709
710	728	741	747	748	749
751	758	761	762	765	768
770	780	792	810	811	819
821	826	846	852	862	866
867	889	892	902	917	932
936	938	943	972	976	980
984	988	992	993	994	1003
1006	1007	1010	1013	1016	1017
1018	1028	1029	1033	1034	1035
1041	1106	1114	1130	1132	1133
1135	1141	1143	1144	1145	1149
1163	1166	1177	1178	1181	1184
1186	1216	1221	1227	1234	1235
1237	1260	1271	1273	1277	1289
1290	1291	1292	1294	1300	1301
1316	1322	1326	1327	1346	1350
1383	1548	1553	1554	1562	1576
1578	1587	1592a	1623	1631	1687
1688	1706	1770	1784a	1784c	1784e
1789	1818	1907	1909	1976	1979
1985	1988	1993	1996	2123	2134
2138	2139	2141	2142	2144	2184
2188	2187	2208	2299	2339	2364
2383	2422	2443	2470	2476	2542

2712	2713	2722	2740	2781	2786
2790	2791	2801	2829b	2885	2887
2900	2912	2914a	2925	2935	2954
2998	3015	3016	3027	3089	3105
3744	3809	3854	3858	3867	3885
3899	3903	4024	4027	4028	4029
4031	4041	4044	4099	4104	4167
4179	4235	4344	4543	4611	4613
4626	4627	4639	4640	4767	4801
4881	4891	4894	4896	4948	4954
5030	5037	5043	5073a	5093	5102
5109a	5111a	5114a	5119	5122	5123
5126	5127	5133a	5136a	5139a	5157
5180	5188	5189	5193	5197a	5198a
5207	5248	5253	5259	5263	5265
5267	5272	5275	5277	5279	5306
5319	5346	5396	5425	5426	5439
5440	5442	5445	5446	5462	5464
5542	5589a	5680	5703	5742	5768
5776	5902	5924	5940	5951	5957

2. SVENSKA BESITTNINGSMYNT

SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr
5965	5966	5967	5973	5974	5975
5976	5977	5979	5980	5981	5982
5985	5987	5988	5989	5992	5994
5995	5996	5998	6000	6001	6002
6003	6004	6005	6006	6007	6008
6009	6010	6011	6012	6013	6015
6016	6017	6018	6019	6020	6021
6022	6023	6024	6027	6028	6029
6030	6032	6034	6036	6037	6038
6039	6040	6041	6042	6043	6044
6045	6046	6047	6049	6052	6053
6054	6056	6057	6060	6062	6063
6066	6067	6068	6070	6105	6107
6108	6110	6111	6112	6113	6114
6115	6116	6117	6118	6119	6120

6121	6222	6123	6124	6125	6127
6128	6129	6130	6131	6132	6133
6134	6135	6136	6138	6143	6145
6257	6259	6268	6272	6278	6280
6284	6287	6288	6310	6316	6402
6403	6420	6425	6433	6434	6468
6486	6487	6488	6497	6498	6499
6500	6501	6502	6503	6533	6549
6558	7609	7612	7614	7619	7633
7725	7743	7747	7753	7757	7766
7767	7768	7769	7771	7774	7791
7810	7817	7856	7857	7866	7868
7869	7871	7874	7876	7877	7879
7891	7884	7889	7890	7894	7901
7903	7921	7922	7923	7926	7927
7928	7929	7934	7938	7939	7943
7944	7950	7960	7961	7962	7968
7969	7970	7971	7972	7973	7974
7978	7989	8064	8183	8184	8194
8195	8212	8214	8220	8221	8223
8224	8248	8249	8250	8251	8252
8253	8254	8255	8256	8257	8261
8262	8263	8264	8265	8268	8269
8270	8271	8272	8273	8274	8275
8276	8277	8278	8281	8294	8311
8321	8331	8337	8341	8365	8407
8408	8431	8433	8434	8481	8499
8523	8539	8576	8618	8619	8620
8621	8622	8623	8624	8626	8627
8632	8636	8639½	8640	8641	8643
8644	8645	8646	8651	8652	8658
8659	8661	8665	8670	8682	8690
8696	8697	8706	8707	8709	8733
8737	8766	8790	8829	8830	8831
8832	8833	8834	8836	8837	8841
8848	8852	8855	8861	8862	8863
8865	8866	8867	8868	8871	8872
8873	8878	8879	8880	8889	8894
8895	8896	8906	8911	8916	8920

8923	8927	8931	8937	8939	8948
8949	8951	8952	8953	8954	8956
8956b	8956c	8957	8959	9002	9004
9006	9007	9014	9018	9060	9064
9064a	9071	9081	9102	9119	9135

3. SVENSKA SEDLAR

SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr
12208	12224	12225	12235	12255	12259
12260	12266	12271	12272	12274	12276
12278	12279	12282	12285	12286	12289
12290	12291	12292	12293	12294	12295
12296	12298	12299	12300	12301	12302
12304	12305	12307	12308	12309	12311
12313	12314	12315	12316	12317	12318
12323	12331	12333	12337	12338	12339
12340	12343	12344	12353	12357	12360
12370a	12372	12375	12377	12380	12382
12389	12390	12398	12407	12417	12418
12422	12423	12424	12425	12428	12429
12430	12433	12435	12438	12440	12441
12442	12443	12444	12445	12447	12448
12452	12453	12454	12465	12467	12484
12503	12512	12514	12515	12533	12537
12539	12543	12547	12558	12560	12578
12600	12602	12603	12604	12605	12607
12608	12609	12610	12611	12612	12613
12614	12616	12617	12623	12624	12625
12626	12627	12628	12629	12630	12631
12632	12641a-f	12656	12657	12658	12659
12660	12661	12662	12663	12664	12665
12666	12667	12668	12669	12670	12671
12672	12673	12674	12675	12676	12677
12678	12679	12680	12681	12682	12683
1684	12685	12686	12687	12688	12689
12690	12691	12692	12693	12694	12700
12701	12707	12708	12710	12712	12713
12714	12715	12716	12717	12720	12721

12722	12723	12724	12725	12726	12727
12728	12729	12730	12731	12732	12733
12734	12735	12736	12737	12738	12739
12740	12742	12743	12744	12745	12746
12747	12748	12750	12751	12752	12753
12754	12755	12756	12758	12759	

4. UTLÄNDSKA MYNT

4.2. Baltiska mynt SS-nr 21256 – 22656, med undantag för följande:

SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr
21280	21307	21336	21588	21628	21629
21656	21916	22039	22065	22086	22087
22090	22091	22106	22107	22109	22110
22111	22112	22113	22115	-	-

5. UTLÄNDSKA SEDLAR

SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr	SS-nr
23733	23736	23737	23738	23739	23740
23741	23742	23743	23744	23745	23746
23747	23748	23749	23750	23751	23752
23753	23754	23788	23789	23790	23791
23792	23793	23794	23795	23798	23801
23802	23803	23813	23815	23816	23817
23818	23819	23820	23821	23835	23836
23838	23839	23840	23841	23842	23843
23844	23845	23846	23847	23848	23858
23859	23860	23861	23862	23863	23864
23865	23866	23867	23868	23869	23871
23872	23873	23874	23875	23876	23877
23878	23879	23880	23881	23882	23883
23884	23885	23886	23887	23888	23889
23890	23891	23892	23893	23894	23895
23896	23897	23898	23899	23900	23901
23902	23903	23904	23905	23905	23906
23907	23908	23909	23910	23911	23912

23913	23914	23915	23916	23917	23918
23919	23920	23921	23922	23923	23924
23925	23926	23927	23928	23929	23930
23931	23932	23933	23934	23935	23936
23937	23938	23939	23940	23941	23942
23943	23944	23983	23984	23985	23986
23987	23988	23989	23990	23991	23992
23993	23994	23995	23996	23997	23998
23999	24000	24001	24002	24003	24004
24005	24006	24007	24008	24009	24010
24011	24012	24013	24014	24015	24016
24075	24095	24096	24101	24102	24103
24104	24105	24106	24106a-d	24107	24108
24122	24125	24126	24127	24128	24129
24130	24131	24134	24143	24144	24146
24147	24148	24149	24150	24151	24152
24153	24154	24155	24156	24157	24158
24159	24160	24161	24162	24163	24164
24165	24166	24167	24168	24169	24170
24171	24172	24173	24174	24175	24176
24177	24178	24179	24180	24181	24182
24183	24184	24185	24186	24187	24188
24189	24190	24191	24192	24193	24194
24195	24196	24197	24198	24199	24200
24201	24202	24203	24204	24205	24206
24207	24208	24209	24210	24213a-b	24124a-e
27353	27354	27355	27356	27357	27358
27359	27360	27361	27362	27363	27364
27365	27366	27367	27368	27369	27370
27371	27372	27373	27374	27375	27376
27377	27378	27379	27380	27381	27382
27383	27384	27385	27386	27387	27388
27389	27390	27391	27392	27393	27394
27395	27396	27397	27398	27399	27400
27401	27402	27403	27404	27405	27406
27407	27408	27409	27410	27411	27412
27413	27414	27415	27416	27417	27418
27419	27420	27421	27422	27423	27424
27425	30148	30149	30150	30151	30152

Ink 2014 -10- 15

Akt T 13919-14

Aktbil

BILAGA 3 – Saknade föremål

Exempel på rikssvenska mynt ur S. Svenssons forna samlingar som enligt Svenska Numismatiska Föreningen saknas eftersom de varken sålts¹, återlämnats till Föreningen eller blivit utplockade av KMK.

Föremål 1:

SS 1073 – Gustav I:s daler 1546, Svartsjö.

Enligt inventariet/förteckningen som upprättades i samband med depositionen 1935 är detta mynt bestämt som App. 662 (1933)² vilket motsvarar App. 727 (1905)³. I App. (1905) anges att varianten är känd i tre exemplar; ett i KMK och ett i "Kungl. myntkabinettet i Köbenhavn" samt ett privatägt exemplar i C. W. Burmesters samling. Burmesters samling köptes år 1906 av I. Berghman som i sin tur sålde sin första samling till Sven Svensson år 1914. Enligt uppgift från Bjarne Ahlström, Stockholm, vilken var den ledande mynthandlaren i Norden från mitten av 1960-talet till mitten av 00-talet, förvärvades emellertid det här aktuella myntet vid mitten av 1960-talet av S. Berggren, Piteå, från mynthandlaren H. Glück vilken ägde Hirsch mynthandel i Stockholm. Myntet hade alltså, redan i mitten av 1960-talet, bevisligen kommit ur KMK:s besittning.

Beträffande myntets fortsatta cirkulation kan anges att S. Berggren under år 1967 säljer myntet vidare till storsamlaren C. O. Algård, Södertälje, för 22 000 kronor. Myntet vandrar sedan vidare år 1979⁴ då det kommer till finansmannen K-E Schmitz samling, Malmö, via inköparen I. Nilsson, Kristianstad. Priset vid denna affär var 60 000 kronor. K-E Schmitz tvingas sälja sin samling år 1989-90. Det sker i Zürich genom de ansedda firmorna Swiss Bank Corporation och Spink & Son. Myntet auktioneras ut 1990 under nummer 148 i den fullständigt

¹ Sedan permutationen av S Svenssons testamente den 11 juli 1963 har föremål sålts ur de numismatiska samlingarna. Detta har skett dels genom två större offentliga auktioner arrangerade av AB Hirsch myntauktioner åren 1966 och 1970 samt vid ett antal mindre auktioner anordnade av Svenska Numismatiska Föreningen för dess medlemmar.

² Se *Gustav Vasas mynt*, beskrivna av T. G. Appelgren. Stockholm 1933.

³ Se *Konung Gustaf I:s mynt* av T. G. Appelgren. Publicerad i Numismatiska Meddelanden XVI, Stockholm 1905.

⁴ Efter diverse auktionsförsäljningar annonserar C. O. Algård i tidskriften Myntkontakt nr 2, 1979, ut de återstående silvermynten ur sin samling. Bland dessa återfinns vi det här aktuella myntet – "Gustav Vasa 1-Daler 1546".

illustrerade katalogen. Köpare var Hirsch mynthandel, Stockholm, vilken fick betala motsvarande 60 000 kr för myntet. Nästa gång detta mynt omsätts är på Stockholms auktionsverk i mars 1991 under nummer 8077 och förvärvas då av J. Andersson, Staffanstorp för drygt 29 000 kronor. Via förmedling samma år av B. Ahlström i en privat affär mellan J. Andersson och storsamlaren J. Hagander, Basel, byter myntet ånyo ägare. Efter Haganders frånfälle 2009 säljs hans stora samlingar av den välkända firman Künker GmbH & Co. KG, Osnabrück. I auktionskatalog nr 208, år 2012, avseende Haganders samling del 3 (4) säljs vårt mynt under nr 7504 för motsvarande 200 000 kronor till en storsamlare i Östergötland! I denna samling förvaras myntet fortfarande augusti 2014.

Föremål 2:

SS 4186 – Dukat 1750, Ädelfors

Detta mynt har plockats ut och "förkommit" ur Svenssons samling inför arbetet med Föreningens auktion i maj 1964. I inventariet/förteckningen som upprättades i samband med depositionen 1935 har varje föremål tilldelats ett löpande nummer. Inventariet är interfolierat och på de blanka sidorna har man efter hand försäljningar skett vid respektive så kallade SS-nummer noterat när föremålen sålts och till vilket pris. Vid det här aktuella myntet i inventariet anges att försäljningen ägde rum på Föreningens auktion den 25 maj 1964 under nr 482. Försäljningspriset är noterat till 3 000 kronor. I den aktuella auktionskatalogen utbjöds dock en riksdaler 1731, vilken såldes för 325 kronor! Den sålda riksdalern 1731 är förtecknad som SS 4217 och enligt noteringen i inventariet sägs mycket riktigt också att myntet såldes den 25 maj 1964 som nr 482! Någon har alltså försökt att dölja ett "förkommet" föremål genom att notera en falsk försäljning i inventariet. En utredning som publicerades i Ahlströms auktionskatalog 65, år 2002, ger vid handen att den här aktuella dukaten 1750 av guld från Ädelfors är känd i tre privatägda exemplar med följande proveniens, nämligen;

1. Det här aktuella exemplaret som härstammar från KMK:s dubblettförsäljning, Bukowski auktion 85, 1893 nr 1005. Myntet förvärvas år 1914 av Sven Svensson i samband med en större affär med I. Berghman. Myntet ligger därefter i

Svenssons samling ända till det helt plötsligt dyker upp på samlarmarknaden i Stockholm ett halvt sekel senare. Enligt muntlig uppgift från B. Ahlström köptes detta mynt nämligen av C. O. Segerdahl, Stockholm, vid mitten av 1960-talet. Säljare var ånyo H. Glück, Hirsch mynthandel, jämför ovan under "Föremål 1". Myntet salubjuds på nytt år 2001, denna gång på Ahlström auktion 63, nr 741. Priset blev nu drygt 200 000 kronor. Det här aktuella myntet köptes och förvaras än i dag i en konnässörs samling i Småland.

2. Det andra exemplaret har vandrat från J. F. H. Oldenburg 1899 via L. E. Bruun 1918, I. Berghman 1921, V. Brand 1950, G. Ekström 1976, K-E Schmitz 1990, J. Hagander 2011 till en storsamlare i Dalarna.

3. Det tredje exemplaret är kvalitetsmässigt sämre och såldes på Ahlströms auktion 65 nr 257, år 2002.

Föremål 3:

SS 4628 – Dukat 1761, Ädelfors

Enligt uppgift från förre tjänstemannen på KMK tillika ordföranden mm i SNF, Lars O. Lagerqvist, lånade KMK ut två stycken dukater av guld från Ädelfors i Småland ur Sven Svenssons samling till Jönköpings läns museum. Det rörde sig om mynt med årtalen 1761 och -63. Museet behövde ha tillgång till ett par s.k. smålandsdukater för utställningsändamål. Efter en tid begärde KMK genom Lars O. Lagerqvist att få tillbaka de två dukaterna. Den från 1763 skickades då tillbaka medan 1761 års dukat köptes (sic!) av museet. En privatperson med anknytning till myntkabinettet på Smålands museum i Växjö har bedrivit forskning kring dessa ädelforsdukater och har från Jönköpings läns museum erfarit att dukaten som man köpte av KMK inte längre finns i behåll. Huruvida vi skall betrakta museets köp av dukaten som ett regelrätt förvärv eller som en ekonomisk kompensation till Kungl. Myntkabinettet för ett "förkommet" mynt har för närvarande bedömts sakna relevans.

Föremål 4 och 5:

SS 12408 – Götheborgs Låne-Contor, anvisning i Sveriges Rikes Ständers Bank å 100 riksdaler banco 1840.

SS 12436 – General-Discont-Contoiret, anvisning på 150 riksdaler specie 1799.

Den 23 februari 2010 fick undertecknad ett brev från dåvarande museidirektör Ian Wiséhn på Kungl. myntkabinettet. Brevet citeras här i sin helhet.

"23/2-2010.

Jan-Olof, Det finns flera sedlar som tillhört Svensson som försvunnit i samband med att Kenneth Jonsson⁵ plockade ut dem ur KMK:s samling. Orsaken var att ta fram bilder till Lennart Walléns bok om Sveriges sedlar. Även KMK:s egen samling har kvar luckor efter denna utplockning. Samtidigt med att sedlarna togs ut passade KMK:s tekniker Juri Tamsalu på att ta polaroidbilder. Dessa två exemplar kanske räcker för dig. Kenneth har fått frågan, men säger sig inte veta något. Jag har själv letat igenom Walléns sedelsamling utan resultat.

Med bästa hälsningar / Ian"

Till brevet bifogades två kopior av KMK:s lånekvittenser. Varje kvittens innehåller även ett foto av den utlånade sedeln, se bilaga 3:1.

Den förstnämnda sedeln, SS 12408, är för övrigt också avbildad i referensverket *Sveriges sedlar*⁶.

Växjö 2014-10-08

Jan-Olof Björk

Ordförande, Svenska Numismatiska Föreningen

⁵ Kenneth Jonsson, Stockholm, ägnade sig vid tiden åt numismatiska studier. Han arbetade också i Ahlströms mynthandel. En av sysslorna var att ta fram bildmaterial till Lennart Walléns bok *Sveriges sedlar*, Stockholm 1984, vilken gavs ut av B. Ahlströms mynthandel.

⁶ L. Wallén, *Sveriges sedlar*, Stockholm 1984. Sedeln beskrivs och avbildas på sid. 202.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I TVISTEMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen.

Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten. Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, ska klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till varför omständigheten eller beviset inte åberopats i tingsrätten. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.